

crkva u svijetu

godina XXIV • broj 1 (101) • 1989

NAJPOTREBNIJE NAM JE JEDINSTVO

Frane Franić — Drago Šimundža

Nadbiskup dr. Frane Franić vodio je splitsko-makarsku Crkvu više od 34 godine, od 26. VI. 1954. do 16. X. 1988. Njegova je služba značajna ne samo po dužini trajanja nego i po intenzitetu povijesnih događanja u Crkvi i društvu. Budući da je, kao (nad)biskup-metropolita, profesor i odgojitelj, i sam zauzeto sudjelovao u tim događajima, posebno na Saboru i u našoj Crkvi — a bio je svojedobno i odgovorni urednik i sve do nedavno pokrovitelj naše revije — umjesto dužnog hommage-a, zamolili smo ga za zajednički razgovor.

DRAGO ŠIMUNDŽA: Oče nadbiskupe, Vi ste zaređeni za biskupa 1950. Splitsko-makarskom Crkvom upravljali ste više od 34 godine, sve do 16. X. 1988. Recite nam kako vidite biskupsku službu u Crkvi: koja je uloga i značenje biskupa?

NADBISKUP DR. FRANE FRANIĆ: *Kao pomoćni biskup i generalni vikar splitsko-makarske nadbiskupije, onda biskupije, od 17. XII. 1950. do 26. VI. 1954, obavljao sam, svake godine, pastirske pohode s dijeljenjem svete krizme po nadbiskupiji, mjesto biskupa Kvirina Klementa Bonafačića i kao njegov generalni vikar imao sam od njega povjerenu dužnost, da bdijem nad disciplinom klera. Od 26. VI. 1954. upravljao sam nadbiskupijom posve samostalno. Do završetka II. vatikanskog sabora uloga i značenje biskupa u biskupiji bili su drukčiji nego poslije*

Sabora, jer nije bilo raznih savjetodavnih vijeća, kojih danas ima (usp. Crkva danas i sutra. Akti 55. splitske sinode, Split, 1988, str. 331—343). U to vrijeme je naša Crkva uglavnom bila u stanju samoobrane pod naletom tada pobjedničkog marksizma. Tada smo naravno bili mnogo složniji, jer se je radilo o biti ili ne biti Crkve i nas samih kao svećenika i vjernika.

Poslije Sabora nastale su druge prilike. Počeo je izravniji dijalog u samoj Crkvi kao i dijalog sa svijetom. Te su prilike tražile i traže od biskupa mnogo više na području njegova znanja kao i na području njegove moralne, radne i organizatorne sposobnosti. Stoga biskup danas mora biti više koordinator i animator u svim djelatnostima vjerskog i crkvenog života. Biskupova je dužnost da podržava sve što je dobro, a sprečava ono što nije, u hrabrosti i razboritosti, računajući na ljudske slabosti, oslonjen na ljubav i pravednost, ali i na milosrđe. Sabor traži da bude svojim svećenicima otac, prijatelj i brat, što je vrlo teško i bez pomoći Duha Svetoga neostvarivo.

Kao što je tijelo najviše ovisno od glave, tako i biskupija najviše ovisi o biskupu kao svojoj glavi. Ali kao što glava ne može apsorbirati sve uloge i aktivnosti u jednom tijelu, tako ni biskup ne može svu ulogu i sve aktivnosti uzeti na sebe; njegova je uloga da aktivira čitavo tijelo, da uključi u posvetni, teološko-doktrinarni, kulturni i osobito pastoralni rad svećenike, redovnike, redovnice i laike, osposobljene za raznovrsne aktivnosti. Biskup ne bi smio gasiti Duha, kako kaže sv. Pavao, nego razlikovati duhove, a to je posebna karizma koja je vrlo potrebna biskupu.

Svojom prvotnom ulogom i svojim prvotnim pozivom biskup mora smatrati onu ulogu i poziv koje su apostoli smatrali, tj. MOLITVU I SLUŽBU RIJEČI, kako to čitamo u Djelima apostolskim. Sa svoje biskupske katedre, koja se danas nalazi ne samo u katedrali nego po svim crkvama širom biskupije i, šire, izvan biskupije, gdje biskup nastupa i govori, on vrši svoju ulogu; osobito su važne njegove poruke, poslanice u kojima se najjasnije vide njegova učiteljska služba i pastoralna usmjerenja, zatim njegov odnos prema onima koji su izvan Crkve, te napokon njegov rad u Biskupskoj konferenciji i, eventualno, u raznim dikasterijima Rimske kurije.

S te tako shvaćene biskupske katedre biskup treba hrabro jasno i razborito, u trajnom dijalogu sa svojim svećenicima, redovnicima, redovnicama i vjernicima, posebno preko svojih upravnih i pastoralnih vijeća, ostvarivati liniju svoga pastoralnog i doktrinarnog rada. Pri tome, naravno, treba da stoji na liniji Rimskog biskupa, Kristova namjesnika na zemlji, glave kolegija biskupa i čitave Crkve.

D. Š.: Za vrijeme vaše biskupske službe u Crkvi se je odvijao važan razvojni proces, i na teologijskom i na praktičnom području. Kako na to danas gledate?

NADBISKUP FRANIĆ: Sve što je živo mora se mijenjati i prilagodavati novim prilikama. Prilagodavanje prilikama bitna je oznaka svakog živog

bića. A budući da je Crkva živo društveno biće, i njezina bitna oznaka mora biti prilagođavanje prilikama ljudskoga društva. Pri tom Crkva mora čuvati svoj identitet koji je označen Riječju Božjom, koja se u sebi, u svojoj metafizičkoj biti ne mijenja, ali se ta Riječ života prilagođuje, u svom izričaju, raznim narodima i raznim kulturama. Ona se identificira u ljubavi ali ne u ideologiji sa svim narodima, društvenim sustavima, sa svim kulturama, a ne samo s pojedinačnim osobama, da bi sve izvela na put pune Istine i tako spasila za vrijeme i vječnost: »Istina će vas osloboditi«, kaže Isus Krist. Istina koja spasava mora biti izrečena ustima i životom, ljubavlju u dimenziji križa. Inače, Istina može postati pogubna, kada se, naime, izriče bez poštovanja i ljubavi prema ljudima i njihovim narodnostima, njihovim društvenim sustavima i njihovim kulturama. Naprotiv, treba je izricati s poštovanjem i ljubavlju prema svemu onome što je dobro i istinito u svemu tome, kako nas uči Sabor. Stoga sam uvijek upozoravao na opasnost ohole vjere i potrebu ponizne ljubavi koja drugima služi u dimenziji križa.

U tom duhu se treba razvijati i sama objava Božja, ostajući u sebi nepromijenjena, ali u shvaćanju ljudi sve dublje spoznata, sve dublje primjenjivana na nove prilike pomoću raznih crkvenih i drugih ljudskih znanosti, i pomoću vjerske prakse svih vjernika, pod vodstvom hijerarhije.

U tomu se, držim, svi mi vjernici i teolozi (barem većina) slažemo. Ne slažemo se uvijek što treba, u danim okolnostima, mijenjati, a što se ne smije ni uz cijenu života mijenjati. Mi smo biskupi splitske metropolije, u svoje vrijeme, ustanovili časopis Crkva u svijetu da se, i pod znanstvenim vidom, proučavaju potrebite promjene u prilagođivanju evangelizacije i katehizacije suvremenom svijetu. Mislim da bi trebalo tim putem nastaviti i još više podržati taj znanstveni rad i u tom duhu proširiti krug čitalaca Crkve u svijetu i njezinih biblioteka. Ta to je naša zajednička stvar, toliko potrebna našoj metropoliji i domovinskoj Crkvi.

D. Š.: Kako gledate na pluralistička shvaćanja u prilagođavanju Crkve novim prilikama i kulturama?

NADBISKUP FRANIĆ: S obzirom na prilagođavanje Crkve suvremenom svijetu u smislu inkulturacije, u Crkvi danas nastaju duboke i bolne diobe koje postaju jedan od apokaliptičkih znakova Kristovog povijesnog dolaska (ne posljednjeg, po mom mišljenju) na ovaj svijet. Neki se naime toliko žele prilagoditi svijetu da se čini da žele eliminirati svaki misterij iz vjere ili barem ga suziti na najmanju mjeru. To je danas najopasnija pojava u Crkvi, to je takozvana »sekularizacija« Crkve i crkvenog života, praćena uklanjanjem ili suživanjem na najmanju mjeru molitve. Ta je opasnost to veća što ti ljudi ne žele izaći iz Crkve, nastoje Crkvu iznutra reformirati u njihovu smislu. S druge strane imamo one teologe koji bi htjeli proglasiti bitnim elementom ono što je sporedno, kao na primjer latinski jezik u liturgiji ili pak proglašuju hereticima pape Pavla VI. i Ivana Pavla II.

Između tih dviju krajnosti postoje bezbrojne nijanse tako da idealne sredine gotovo i nema ili je ima malo. Mnogi, naime, danas žele raditi

onako kako oni hoće, bez obzira što hoće njihov biskup, ili njihova Biskupska konferencija, pa čak i njihov papa.

Svakako, držim da se pred našim očima rađa novi svijet i nova Crkva. Ali koje su to snage koje rađaju novu Crkvu, u tome se ne slažemo. Ja mislim da to nisu snage koje se oslanjaju samo na znanje i na vještinu u organizaciji raznih djelatnosti, nego da su to u prvom redu snage koje mole, koje pokoru čine, koje vole ljude i Boga, snage koje ljube svakog čovjeka pa i neprijatelja i nastoje prikazati ljudima Boga kao Boga Ljubavi, stvarajući tako temelje nove civilizacije ljubavi. Mislim da je imao pravo biskup Sheen kad je rekao da će vođa budućeg čovječanstva biti čovjek koji će biti kadar pred ljudima nositi veći križ na koji će biti raspet od ljudi, za ljude, na Kalvariji XX. i XXI. stoljeća. Prema tome, usprkos svemu, ostajem, s obzirom na taj današnji razvojni proces, optimist, iako mislim da kroz taj proces Crkva mora proći kroz svoje mučeništvo.

D. Š.: Što biste rekli o djelovanju i ulozi Crkve u svijetu i u našem hrvatskom narodu?

NADBISKUP FRANIĆ: Crkva je dosta uvjetovana od vanjskih društvenih prilika u kojima živi, kao što su i društvene prilike uvjetovane od djelovanja Crkve na društvo. Ropski sustav u antičkoj kulturi djelovao je na Crkvu, jer ga nije mogla promijeniti, a nije ga ni htjela mijenjati revolucionarno. Tako, u tim povijesnim društvenim uvjetima, Crkva nije mogla ostvariti svoju nauku o jednakosti svih ljudi i naroda, pa je sve to morala priznati u svom djelovanju i pomalo utjecati na društvo u kojemu je živjela. Ni danas ne uspijeva Crkva obuzdati osobni, nacionalni, rasni i klasni egoizam ljudi i naroda, dapače ti egoizmi utječu nepovoljno i na njezine članove pa se Crkva nalazi, tako reći, u raspetom stanju između onoga što bi morala činiti i onoga što može činiti u trajnom kolebanju što joj nalaže hrabrost a što razboritost vjere.

Predratno društveno stanje našega hrvatskog naroda bilo je seljačko u golemoj većini. Crkvena evangelizacija i katehizacija bile su prilagođene tom društvenom stanju i narod je masovno pohađao svetu misu i vjersku pouku. Privatni i javni život hrvatskog seljačkog naroda bio je kršćanski, barem izvana. Postojala je katolička akcija u raznim oblicima u kojoj su laici nalazili svoju razgranatu crkvenu aktivnost, mnogo više nego danas. Kada se sjetimo što su npr. značile bratovštine i treći redovi, za vjeru, moral i kulturu naših južnohrvatskih gradova i sela (usp. Crkva danas i sutra, Split, 1988, str. 91—103), onda vidimo koliko je Crkva djelovala i u stvaranju kulture hrvatskog naroda.

Katolička je Crkva zaista formirala dušu našeg naroda, njegov osobni, obiteljski i javni život. Rastave brakova su bile velika iznimka, nije se znalo što je abortus ili kontracepcija među našim seljačkim svijetom. Crkva je formirala svijest našega naroda koji je, naravno, uvijek bio podložan grijehu, jer smo svi grešnici, ali je postajala u Crkvi redovitija osobna ispovijed pa su savjesti bile pravilno usmjeravane.

D. Š.: Jesmo li kao Zajednica danas svjesniji svoga zajedničkog rada i iste sudbine ili smo zatvoreni svaki u svoje male teme i probleme?

NADBISKUP FRANIĆ: Pitanje je što su to »mali« a što »veliki« problemi. Svaki čovjek i svaki narod imaju svoje probleme, probleme svoga održanja na svjetskoj pozornici. To su njihovi »mali« problemi, od kojih međutim ovisi njihov opstanak, kao čovjeka i kao naroda. Tako, npr., ako je natalitet jednog naroda prenizak, onda mu svi »veliki« problemi ništa ne koriste. To se danas događa svim jugoslavenskim narodima, pa i našem narodu, osim braći Albancima i donekle braći Muslimanima. To se događa evropskim i američkim narodima. Na tu opasnost trajno upozorava Ivan Pavao II.

Ali, nitko nije otok, ni pojedinac ni narod. To se opaža osobito danas, kada ljudi teže jedinstvu Evrope, jedinstvu čak čitavoga svijeta. Tu je pojavu već Sabor opazio. On kaže da danas raste svijest vlastite osobnosti svakog čovjeka i svakog naroda pa svaki čovjek i svaki, pa i najmanji narod, teže za afirmacijom svoga osobnog i nacionalnog identiteta, a u isto vrijeme, tvrdi Sabor, opaža se, u današnjem ljudskom društvu, velika težnja prema jedinstvu, prema zajedništvu ljudi i naroda. Te dvije tendencije opažaju se i kod jugoslavenskih naroda i narodnosti, pa i kod našega hrvatskog naroda. Mi smo Hrvati danas — bez obzira kojoj vjeri pripadamo, bez obzira da li smo katolici, protestanti, itd., muslimani ili marksisti — svi za svoj nacionalni identitet, za svoju kulturu, za svoju osobnu, nacionalnu, vjersku i svjetonazorsku slobodu i napredak na svim područjima privatnog i javnog života. Te se slobode ne bi smjele oduzimati ljudima i narodima, pa ni najmanjima. Jedino u osiguranim ljudskim i narodnim, vjerskim i svjetonazorskim pravima mogu nastajati šire i zdrave, trajne zajednice naroda, vjera i svjetonazora.

D. Š.: Idemo li mi u korak s vremenom?

NADBISKUP FRANIĆ: U ovom poratnom vremenu promijenilo se je društveno stanje hrvatskog naroda: od seljačkoga postao je on radnički i gradski narod. Naša pak evangelizacija i katehizacija često su ostale prilagođene seljačkom mentalitetu. Na nove prilike mi često odgovaramo starim mentalitetom. To je problem čitavog kršćanstva, pa i svih vjera i svjetonazora (npr. marksizma) danas: pitanje inkulturacije u suvremene tokove života. Ta naša neadekvatna evangelizacija i katehizacija postale su problem broj jedan naše suvremene Crkve. Tome problemu, koji je ujedno svjetski problem, nastojao je odgovoriti, na svjetskom planu, Sabor, a u našoj nadbiskupiji, pokušali smo dati odgovore, koliko smo znali i umjeli čitati znakove vremena u nas i u svijetu, u našoj 55. splitskoj sinodi (Crkva danas i sutra).

D. Š.: A što je s našom suradnjom, unaprijed planiranim radom i jedinstvom?

NADBISKUP FRANIĆ: Mi smo, neposredno poslije rata, kako sam već napomenuo, za prvih oštih desetak godina, kada je marksizam kušao i kod nas likvidirati Crkvu staljinističkim metodama, bili daleko složniji i jedinstveniji, jer su problemi bili daleko jednostavniji i zaoštreniji, pa ih je svatko mogao lako uočiti: radilo se je o biti ili ne biti vjere u Boga i u Krista, i u Crkvu Rimokatoličku na čelu s biskupima i rimskim papom. Radilo se je o tomu da li biti vjeran ili nevjeran i često da li

biti heroj ili izdajica. Ta nas je situacija bila ujedinila i izazvala u nama, može se reći, autentične reakcije Kristove vjere i ljubavi prema Bogu, Kristu, Crkvi, prema svom narodu i, dapače, prema neprijatelju.

Međutim, prilike su se promijenile; nastalo je vrijeme dijaloga s papom Ivanom XXIII. i s promjenom politike naših marksista prema Crkvi. Mi smo te promjene odmah uvažili i stali na liniju opće Crkve, na više ili manje uspješnu liniju dijaloga. Ova je linija mnogo teža, jer se teže dolazi do jedinstva u mišljenju i djelovanju Crkve. Na ovoj liniji nastale su, nažalost, i podjele među nama u Crkvi, a nastale su podjele i među marksistima, tako da se danas opaža opći pad autoriteta, u Crkvi i u našem društvu, pa je papa Pavao VI. rekao da je na Crkvu pala »đavol-ska magla«. Slično se može reći i za Partiju, iako ona ne vjeruje ni u đavla ni u Boga. Ipak sam i ovdje optimist, jer se, uslijed prisutnosti Božjeg stvaralačkog Duha, iz ove konfuzne »demokracije« može razviti osobnija vjera ili svjetonazorsko uvjerenje, očišćeno od političkog nasilja s jedne strane, a s druge strane vjera očišćena od fanatizma i magijskih elemenata prirodne religije.

Tada bi naša domovinska Crkva i opća Crkva kao i naš narod i naše konkretno društvo mogli krenuti prema novim idejama i pothvatima za sreću svih ljudi, naroda, rasa i klasa, u jednom humanijem društvenom poretku, koji bi se bolje uklopio u svjetske duhovne, kulturne i ekonomske tokove. Na taj način mi bismo se uspješnije rješavali naših malih problema, koji nas odviše danas zatvaraju i dijele i od svijeta i od Boga.

D. Š.: Je li naša Crkva, Crkva u hrvatskom narodu, dovoljno organizirana? Imaju li naši biskupi, svećenici i laici dovoljno smisla za zajednički rad, za nove ideje i pothvate?

NADBISKUP FRANIĆ: Naša se domovinska Crkva nastoji organizirati za nove ideje i pothvate na planu BKJ ili pak na planu lokalnih biskupskih konferencija, kao što je BK splitske metropolije, ili pak na području svoje vlastite biskupije, u dijalogu (nad)biskupa na razini raznih pastoralnih i administrativno-upravnih vijeća i u pojedinačnom dijalogu sa svim svećenicima dobre volje. Koliko je u toj orijentaciji doprinijela naša 55. splitska sinoda, pokazat će budućnost. Po mom mišljenju naša je nadbiskupija tu dala — uz svesrdnu pomoć svećenika i izabranih laika, redovnika i redovnica — sve što je znala i mogla. S te platforme bi trebalo kretati naprijed, o toj platformi bi trebalo raspravljati na mjesečnim susretima svećenika, pod vodstvom našeg novog nadbiskupa i metropolite msgr Ante Jurića, koji je također aktivno sudjelovao u toj sinodi. Naš novi nadbiskup je obećao, kao karakteristiku svoje uprave, bratski i očinski svestrani dijalog. Nije mogao izabrati bolji način upravljanja svojom nadbiskupijom u današnje vrijeme. I biskupi i svećenici su samo ograničeni ljudi. Teško je čitati znakove vremena, jer je baš to najvažnija proročka služba: razlikovati u konkretnom trenutku važno od nevažnoga, poticati ono što je važno, zaustavljati ono što je nevažno, a sve u razboritoj i poniznoj ljubavi. Ali, onaj pak koji radi — taj i griješi. Najgore je pasivno čekati što će se dogoditi: jer, tobože, Bog će pobijediti i bez nas: ako je nešto od Boga, to će ostati, a ako nije od

Boga, to će samo po sebi propasti. Tako se obično opravdava pasivnost i bojažljivost koja nije na mjestu. Bog bi naravno mogao sve sam učiniti, ali Bog tako obično ne čini. Bog traži suradnike u ljudima. To je opći zakon njegove stvaralačke i otkupiteljske ljubavi. Ipak sam i ovdje optimist, jer je Krist obećao asistenciju Duha Svetoga, koji je Duh istine i ljubavi, svojoj Crkvi, posebno biskupima, i najposebnije papi. Ja sam za pastoral ljubavi i jedinstva. Bolje je činiti manje, a zajedno, nego više razjedinjeni. Držimo se pravila Kristova: »Da svi budu jedno... da vjeruje svijet«.

D. Š.: Što nam je, po Vašem mišljenju, u ovom času najpotrebnije? U čemu bismo trebali pokazati najviše zajedništva i suradnje? Koja je naša glavna opasnost?

NADBISKUP FRANIĆ: Mene najviše zabrinjava povijesni opstanak Koptičke Crkve u mom hrvatskom narodu. Tu mi zabrinutost povećava proroštvo iz Fatime, da će »neki narodi nestati« u vrtlozima sadašnjeg vremena. Zabrinut sam, a često i nespokojan, da se to proroštvo ne bi obistinilo na hrvatskom narodu. Vidim da to zabrinjava, iako ne zbog fatimskog proročanstva, nego zbog stvarnosti, i druge jugoslavenske narode, pa svatko reagira na svoj način, neki više humano ili kršćanski, neki pak agresivno na štetu drugih naroda i narodnosti. Narod može svladati sve moguće političke i ekonomske teškoće, ali ako u jednom narodu padne moral i s njim i ljubav prema životu, osobito u braku, u obitelji, onda se opasno umnožavaju rastave brakova, pobačaji i time se počne opasno smanjivati broj začelih i rođenih. Tada počinje prava opasnost za jedan narod i za njegov goli opstanak. Ne smatram danas glavnom opasnošću za naš narod i za našu Crkvu marksizam, koji postaje sve tolerantniji. Pravom opasnošću smatram krizu vjere i morala u samoj Crkvi koju nagrizi konsumistička civilizacija, koja izvire iz vulgarnog materijalizma, buržujске provenijencije.

Mislim da nam je u ovom času najpotrebnije j e d i n s t v o. Jedinstvo među svećenicima, biskupima, među svima. Potrebna nam je istinska bratska ljubav, skrb jednih za druge, da osjećamo probleme i radosti jedni drugih, tako da bismo mogli reći: »moja biskupija — tvoja biskupija«, »moja župa — tvoja župa«, »moj narod — tvoj narod«... željeti razvoj i progres drugoga kao svoj vlastiti.

D. Š.: Što bi sada trebalo činiti? Što Vi preporučujete?

NADBISKUP FRANIĆ: Čini se da se mi danas odviše bavimo pitanjima KAKO pronaći metode propovijedanja; zato nam se može dogoditi da na kraju nećemo znati ŠTO CEMO propovijedati. Bojim se da nam ono što je bilo apostolima na prvom mjestu, tj. molitva, ostane na zadnjem mjestu. Bojim se čak i toga da nam ne bi palo na pamet, nama svećenicima, a možda i biskupima da osnujemo neku novu demokršćansku političku stranku, po uzoru na onu predratnu neuspjelu demokršćansku (pučku) stranku...

Podsjetio bih — kao odgovor na vaše pitanje — da su proroci u kriznim vremenima za opstanak izraelskog naroda poticali svećenike Gospodnje da se povuku u svoje oдаje i tu da se mole i poste za svoj narod... To

bi i danas možda bilo najpotrebnije. Hoc facere, illud non omitere (Ovo činiti, a ono drugo ne propustiti).

D. Š.: Što biste danas rekli o ekumenskim perspektivama, posebno o ekumenizmu na našem području?

NADBISKUP FRANIĆ: Pri tom pitanju hvata me u najnovije vrijeme neka tuga. Nebo nad ekumenizmom počelo se pokrivati crnim, prijetecim oblacima. Mislim na pisanje nekih akademika, znanstvenika i novinara o GENOCIDU Katoličke Crkve i hrvatskog naroda kao katoličkog naroda. Tako se nije pisalo ni za diktature kralja Aleksandra, kada je hrvatsko ime bilo zakonom zabranjeno i kada je, nakon ubojstva Radića i kralja Aleksandra bio srušen već ratificirani konkordat s Katoličkom Crkvom. Ako bi takvo teško uvredljivo i klevetničko pisanje postalo i državna politika, nama katolicima u Jugoslaviji ne bi ništa drugo preostalo nego mučeništvo o kojemu sam, da budem iskren, u posljednje vrijeme počeo ozbiljnije misliti. Moje nespokoјstvo pojačavaju uporni glasovi, s nekih strana, da se Srpska pravoslavna Crkva progoni u »dalmatinskoj zagori«. Takve pojave bismo mi svećenici i biskupi katolički i pravoslavni trebali spriječiti svojim prijateljskim i bratskim druženjem, a po mogućnosti i zajedničkim molitvama, kako je to bilo do sada, te ne dopustiti da se šire laži.

No, i pored svega ovoga ne može se zanijekati da se ipak na polju ekumenizma i međusobnog zblizavanja mnogo radi. Pomislimo samo na sv. Oca i njegov neumorni apostolski rad, na sve inicijative unutar naše i drugih Crkava, te na suvremene pokrete od kojih su neki već u sebi ekumenski.

Nažalost, politika može ekumenizmu mnogo zla napraviti. Mi pak katolici moramo ostati vjerni Saboru i ustrajati na katoličkoj liniji ekumenizma, kako je to utvrđeno i na našoj 55. splitskoj sinodi (usp. »Crkva danas i sutra«, str. 276—278).

D. Š.: Što očekujete od najavljenih reforma u našoj zemlji? Pratite li ova zbivanja? Što o njima mislite? Idemo li nabolje ili nagore?

NADBISKUP FRANIĆ: To je pitanje više političko nego crkveno. Ali, kako i na Crkvu utječe stanje u društvu, kao što sam napomenuo, to i taj proces utječe na stanje u Crkvi. Nije isto za Crkvu, da li svi građani, bez obzira na vjeru i svjetonazor, imaju ljudska i građanska prava ili su u društvu diskriminirani kao vjernici, pa se osjećaju građanima drugoga reda. To se odnosi posebno na školu i sredstva društvenog priopćavanja, zatim na zapošljavanje i napredovanje u društvenim službama i položajima. Do sada je proces demokratizacije kod nas davao neke nade baš u tom smjeru i za vjernike. Ali u zadnje vrijeme, kako sam upozorio u odgovoru na prethodno pitanje, moglo bi doći do težeg položaja za nas katolike, pa me sve to čini nespokojnim: ta grmljavina koja se čuje kao neka daleka prijeteca tutnjava. To me zabrinjava. Zabrinjavaju me i one sjednice Centralnog komiteta SKJ u kojima prevladava žučljiva rasprava koja prikriva i izvrće istinu. Do sada su se komunisti ponosili svojom otvorenosti u iznašanju mišljenja, a sada, u nekim sredinama,

tko drukčije misli biva izbačen iz toga društva. Te me sjednice podsjećaju na beogradski parlamenat iz 1928. koji je, kako znamo, vrlo tragično završio te bio kao neka predigra diktaturi šestojanuarskog režima. Mi stariji, koji smo ta vremena doživjeli, plašimo se da se ona, u drukčijem kontekstu ne ponove. Neka nas Bog od te tragedije oslobodi. Kamo to vodi, ne bih se usudio zaključiti.

Pridružujem se ipak, kao slobodan građanin ove zemlje, onom mišljenju koje u federativnom uređenju Jugoslavije vidi preduvjet za njezin daljnji opstanak. Začuduju me uporni glasovi s nekih strana koji traže centralističko uređenje države, tobože radi njezina jedinstva i sigurnosti. A ne vidi se, da jedinstvo i sigurnost ove, kao i svake druge države, počiva na slobodi i osjećaju sigurnosti njezinih naroda i narodnosti za svoj nacionalni identitet. To je nauka i II. vat. sabora, kako smo rekli. Teško je zamisliti da bi jedan narod u Jugoslaviji mogao postati dominantan nad svim drugim narodima i narodnostima bez opasnosti za opstanak Jugoslavije.

Tendencija je današnjega svijeta: stvoriti ZAJEDNICU SLOBODNIH NARODA I NARODNOSTI. Držim da je to i naš put, ako želimo zajedničko dobro.

Eto sam se usudio kao umirovljeni splitsko-makarski nadbiskup i metropolita, koji sada ne govori u ime Crkve nego u svoje ime, odgovoriti i na to delikatno pitanje.

Želim da se započeti proces demokratizacije razvija u pravilnom smjeru zaštite i unapređenja posebnosti svih naroda i narodnosti Jugoslavije i u cilju sačuvanja i unapređenja zajedništva, u slobodi i dogovoru, državne jugoslavenske zajednice slobodnih naroda i narodnosti.

D. Š.: Hvala, oče Nadbiskupe.

CHURCH AND OUR CIRCUMSTANCES

Summary

In this leading article Frane Franić the retired archbishop of Split-Makarska talks with the editor-in-chief about significance of a bishop in the Church, then about present-day events during the time after the Council. In particular way he talks about state and conditions within the church in Croatia, and finally about ecumenism and social movements in the state.